

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiilo solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

PLEMIĆKA OBITELJ ŠATVAR U HELENI KOD KRIŽEVACA

Car-kralj Ferdinand II g. 1630. podijelio je plemićkoj obitelji Šatvar u Svetoj Heleni Koruškoj kod Križevaca pravo grba sa svim pratećim povlasticama. Donosimo ovdje tekst carske povelje u latinskom originalu i hrvatskom prijevodu.

NOS FERDINANDUS SECUNDUS DEI GRATIA Electus Romanorum Imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae, Bul-

gariaeque et cetera Rex, Archdux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Dux Lucemburgae, superioris et inferioris Silesiae, Wirtherbergae, et Thecae, Princeps Sueviae, Comes Hapsburgi, Tyrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiae, Landgravius Alsatiæ, Marchio Sacri Romani Imperii, supra Anasum Burgoniae, ac utriusque Lustatiae, dominus Marchiae Sclauonicae, portus Naonis et Salinarum et cetera.

gariaeque et cetera Rex, Archdux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Dux Lucemburgae, superioris et inferioris Silesiae, Wirtherbergae, et Thecae, Princeps Sueviae, Comes Hapsburgi, Tyrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiae, Landgravius Alsatiæ, Marchio Sacri Romani Imperii, supra Anasum Burgoniae, ac utriusque Lustatiae, dominus Marchiae Sclauonicae, portus Naonis et Salinarum et cetera.

Detalj povelje Ferdinanda II iz 1630. god. s grbom pl. ob. Šatvar

Memoriae comendamus tenore praesentium significando quibus expedit uniuersis. Quod nos, cum ad nonnulum fidelium nostrorum, humillimam supplicationem nostrae propterea factam Maiestati, tum vero attentis et consideratis, fidelitate et fidelibus seruitiis, fidelis nostri Matthiae Sattuar de Szent Illona, in Koroska, quae ipse Sacrae primum regni nostri Hungariae coronae, et deinde Maiestati nostrae, pro locorum et temporum varietate, fideliter exhibuit et impendit, ac imposterum quoque se exhibere et impendere uelle pollicetur.

Cum igitur ob id, tum uero ex gratia et munificentia nostra regia, qua quosque de nobis et republica Christiana benemeritos, ac uirtutis colendae studiosos, antecessorum nostrorum diuorum quoniam Hungariae regum exemplo, prosequi eis que certa uirtutum suarum monumenta, quod maiora quaeque praestanda eos incitare possent, decernere consueuimus.

Eundem itaque Matthiam Sattuar, ac per ipsum Mattheum similiter Sattuar fratrelem, Marcumque Szalaych, cum Emerico Gudich, affinis eiusdem, de regiae nostrae protestatis plenitudine, et gratia speciali, in coetum et numerum uerorum ac indubitatorum regni nostri Hungariae et partium ei adiectarum nobilium, duximus cooptandum annumerandos et adscribendos.

Annuentes et ex certa nostra scientia animoque deliberato concedentes, ut ipsi amodo imposterum futuris et perpetuis semper temporibus, omnibus illis gratis, honoribus, indultis, libertatibus, praerogatiuis et immunitatibus, quibus coeteri ueri, antiqui et indubitati regni nostri Hungariae et partium ei annexarum nobiles, hactenus quomodolibet de iure uel consuetudine uti sunt et gauisi, utunturque et gaudent, uti, frui et gaudere possint et ualeant, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersos ualeant atque possint.

In cuius quidem nostrae erga ipsos exhibitae gratiae et clementiae ac liberalitatis testimonium, ueraeque ac indubitatae nobilitatis signum haec arma sive nobilitatis insignia: Scutum uidelicet nobilitate erectum coerulei coloris, in quo integer fuluus leo diuarcatis posterioribus pedibus, erecte stare ore patulo, lingua rubicunda erecta, caudaque bifurcata sursum eleuata, anterioribus pedibus ad rupiendum, protensis, ad dextram scuti partem conuarsus esse uisitur.

Scuto incumbentem galeam militarem craticulatam, siue apertam, regio diademate, nigram alam aquilinam expansam, proferente ornatam.

A summitate uero, siue cono galeae, laciniis et lemniscis, hinc coeruleis et flauis, illinc autem candidis et rubris, in scuti extremitates sese diffundentibus, scutumque ipsum decenter exornantibus, prout haec omnia, in principio siue capite praesentis nostri priuilegii, pictoris manu et artificio, genuinis suis coloribus, depicta esse conspiciuntur: eidem Matthiae Sattuar ac per ipsum superius nominatim specificatis personis, ipsarumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis, iam natis et deinceps nascituris, clementer danda duximus et conferenda.

Decernentes, et ex certa nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo imposterum, futuris et perpetuis semper temporibus, eadem arma siue nobilitatis insignia, more aliorum regni nostri Hungariae et partium ei adiectarum nobilium, sub iisdem iuribus praerogatiuis, libertatibus, et immunitatibus, quibus iidem uel natura uel antiqua consuetudine uti sunt et gauisi, utunturque et gaudent, ubique in proeliis, certaminibus, pugnis, hastiludiis, tornaementis, duellis, monomachiis, aliisque omnibus et singulis ac quibusuis exercitiis militaribus et nobilitaribus, necnon sigillis, uelis, cortinis, aulaeis, annulis, vexillis, clypeis, tentoriis, domibus ac sepulchris, generaliter uero in qualibet rerum et expeditionum generibus, sub mere, uetustae ac syncerae nobilitatis titulo, quo eos ac haeredes ipsorum utriusque sexus uniuersos ab omnibus cuiuscunque status, dignitatis, conditionis et praeeminentiae homines existant, insignitis et ornatos, dici, nominari, haberique et reputari uoluntus et mandamus, ferre, gestare illisque in aeuum uti, frui et gaudere possint et ualeant, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersos, iam natae et deinceps nasciturae ualeant atque possint.

Imo nobilitamus, damus et conferimus praesentium per uigorem. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras secreto sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur impediti communitas eidem Matthiae Sattuar de dicta Zent Illona in Koroska ac per ipsum Mattheo similiter Sattuar fratrueli et Marco Szalaych, Emericoque Gudich, affinis eiusdem, haeredibusque et posteritatibus eorum utriusque sexus uniuersis iam natis et imposterum nascituris, benigne dandas duximus et concedendas.

Datum per manus fidelis nostri nobis dilecti Reverendi Stephani Senniey de Kis Sennie, episcopi lauiensis locisque eiusdem comitis perpetui, consiliarii ac Aulae nostrae per Hungariam cancellarii, in ciuitate nostra Poseniensi die sexta mensis Maii, anno domini millesimo sexcen-

tesimo trigesimo regnorum nostrorum Romani undecimo, Hungariae et reliquorum duodecimo, Bohemiae vero anno decimo tercio. Reuerendissimis ac Venerabilibus in Christo Patribus dominia Petro Pazmany Sanctae Romanae Ecclesiae Presbytero Cardinale, Strigonensis, Ioanne Telegdi Colocensis et Bacsiensis Ecclesiarum canonice unitarum Archiepiscopis, Ioanne Pyber electi Agriensis, Francisco Ergelio Zagrabiensis, Emerico Losy electo Varadiensis, dicto Stephano Senniey lauriensis, Stephano Zentandrasy electo Vesprimiensis, Georgio Draskouith electo Quinque ecclesiensis, Paulo Daud electo Vacsiensis, antelato Ioanne Telegdy Administratore Nitriensis, Gregorio Nagifaluy electo Tininiensis, Georgio Duboczki electo Chanadiensis, comite Vincentio Zuconi Rosonensis, Fratre Ioanne Baptista Agatics electo Segniensis et Modrusiensis Ecclesiarum Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus.

Item Spectabilibus ac Magnificis Comite Nicolae Ezterhasy de Galanta, regni nostri Hungariae Palatino, Comite Melchiore Allaghy de Bekeny iudice Curiae, Comite Sigismundo Erdeody de Moniorokerek dictorum regnorum nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclauoniae

Bano, Comite Cristoporo Banffi de Also Lindua Tauernicorum, comite Paulo de Nadasd Cubiculariorum, Comite Nicolao a Zrinio Agazonum, Paulo Rakoczy Ianitorum, Thoma Bosniak Dapiferorum, Paulo Palfi de Erdoed Pincernarum, Emerico Csobor de Csoborzentmihaly Curiae nostrae Regalium Magistris ac Stephano Palfi de dicta Erdoed, comite Poseniensi, coeterisque, quam plurimis regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Ferdinandus Stephanus episcopus lauriensis Laurentius Ferencz

Pripisano na poledni:

Anno domini Milesimo Sexcentesimo Tricesimo die nona Decembris. Praesentes literae Armales Sacratissimae Caesareae et Regiae Maiestatis in Generali Congregatione Dominorum Statuum et Ordinum Regnorum Croatiae Sclauoniae in Libera Regia Ciuitate Montis Graciae die et anno, quibus supra, celebrata, sunt exhibitae et praesentatae nemine contradicente.

Petar Znika magister prothonotarius regni Sclauoniae.

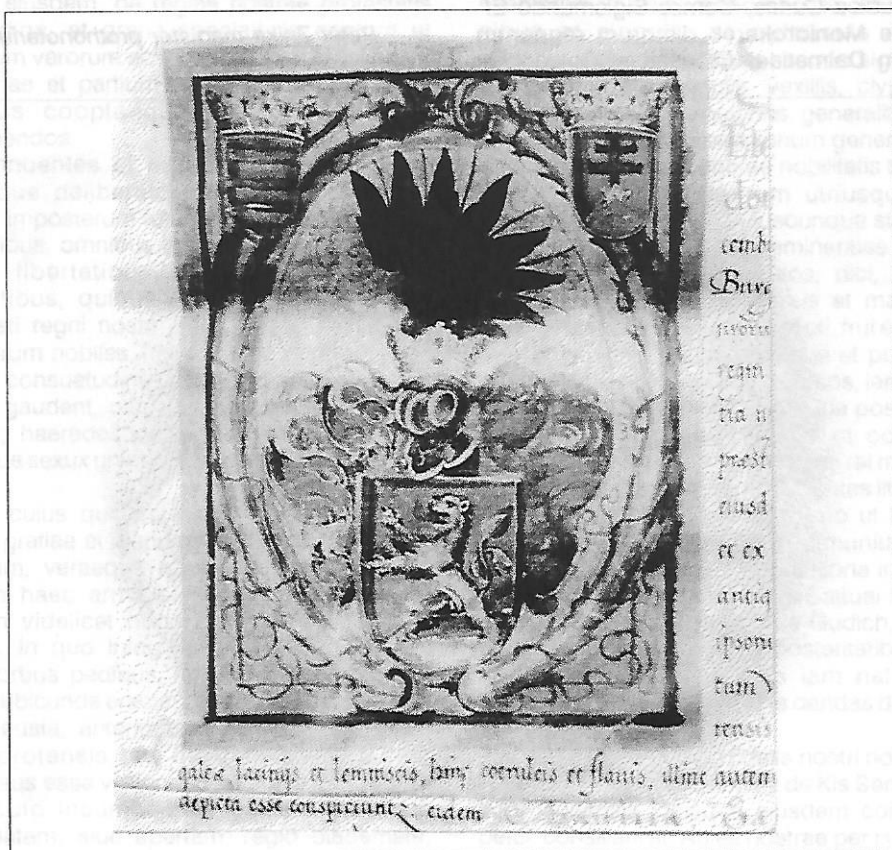
Pečat s povelje Ferdinanda II, 1630. g.

Prijevod

MI FERDINAND DRUGI PO BOŽJOJ MILOSTI rimski car vazda uzvišeni, Kralj Njemačke, Ugarske, Češke, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Rame, Srbije, Galicije, Vladimirije, Kumanije i Bugarske itd, nadvojvoda Austrije, vojvoda Burgundije, Brabanta, Štajerske, Koruške, Kranjske, markiz Moravske, vojvoda Luksemburga, Gornje i Donje Šlezije, Virtenberga i Take, knez Švapske, grof Habsburga, Tirola, Ferrettea, Kiburga i Gorice, zemaljski grof Elsassa, markiz Svetoga Rimskog carstva, Gornjeg Annecya u Burgundiji i obiju Lužica, gospodar Slavonske marke, luke Naon i Salines.

Glasom nazočne isprave povjeravam sjećanju dajući na znanje svima kojima isprava dođe u ruke. Našem Veličanstvu podastrita je ponizna molba nekih naših vjernih. Zato smo pažljivo razmotrili vjernost i vjernu službu našega vjernoga Matije Šatvara iz Svete Jelene Koruške. On je tu vjernost vjerno pokazao i dokazao u raznim prilikama mjesta i vremena najprije prema

Kruni našega ugarskog kraljevstva, a zatim prema našem Veličanstvu. On obećaje da će i u buduće to pokazati i dokazati. Po primjeru naših blaženih prethodnika ugarskih kraljeva odlučili smo našom kraljevskom milošću i darežljivošću nagraditi one koji su zaslužni za nas i kršćansku državu i koji su se odlikovali krepošću, da budu tako potaknuti to i ubuduće biti. Zato smo odlučili istoga Matiju Šatvara, a po njemu također bratića Mateja Šatvara i Marka Salaića s Mirkom Gudićem, njegovim rođacima puninom naše kraljevske vlasti i posebnom milošću ubrojiti ih i upisati u krug i broj pravih i nesumnjivih plemića našega ugarskog kraljevstva i njemu pridruženih kraljeva. Odlučujemo i odobravamo po svojem sigurnom znanju i slobodnoj volji, da ovi od sada i ubuduće uvijek u budućim trajnim vremenima mogu se služiti i uživati sve one milosti, časti, oprostjenja, slobostine, prerogative i povlastice koje su uživali ostali pravi, stari i nesumnjivi plemići našega ugarskog kraljevstva i njemu pridruženih strana, a mogu to i svi njihovi nasljednici i potomci obaju spolova.

Grb pl. obitelji Šatvar
Povelja Ferdinanda II, 1630. g.

Za svjedočanstvo naše prema njima dane milosti i naklonosti i dobrohotnosti, ovo je armal pravoga i nesumnjivoga plemstva ili oznaka plemstva: plemićki je naime štit označen modrom bojom. Na njemu je cijeli žučkasti lav s raskrećenim stražnjim nogama. Vidi se da su mu usta hrabro otvorena, žarki jezik stoji isplažen, rasčvasti je rep gore uzdignut, prednje su noge ispružene za skok. Lav se vidi okrenut na desnu stranu štita. Vidi se da je na štit naslonjena otvorena vojnička kaciga, ukrašena kraljevskom vrpcom (vijencem), rašireno je crno orlovsko krilo. Kao što se vidi da su početna slova ove naše povelje ukrašena izvornim bojama od ruke slikara, tako je gornji dio štita i sam štit lijepo ukrašen, rogalj i vrpca, bojama ovdje modrima i žutima ondje bijelima i crvenima. Blagonaklono smo odlučili da se opisani grb dade i preda istome Matiji Šatvaru i po njemu gore poimence označenim osobama, njihovim svim potomcima i nasljednicima obaju spolova, već rođenim i onima koji će se još roditi.

Odlučujemo i odobravamo po našem sigurnom znanju i slobodnom voljom, da ovi od sada i ubuduće uvijek u budućim i trajnim vremenima služe se i upotrebljavaju ovaj grb ili plemićku oznaku po običaju drugih plemića našega ugarskoga kraljevstva i njemu pridruženih strana s istim pravima, prerogativama, slobodnostima i povlasticama, kojima su se oni po naravi i starom običaju služili i uživali ih, i to svugdje u bojama, utakmicama, bitkama, natjecanjima, u turnirima, dvobojima i svim drugim i pojedinačnim i bilo kojim vojničkim i plemićkim vježbama. Isto tako hoćemo i zapovijedamo da se pokažu, imenuju i imaju i cijene grbovi na pečatima, jedrima, zastorima, zavjesama, prstenima, zastavama, štitovima, šatorima, kućama i grobovima, uopće u svim prilikama života i vojnim pohodima pod pravim naslovom staroga i nepovrijeđenog plemstva.

Ljudi bilo kojeg staleža, dostojanstva, zvanja i preimućstva treba da priznaju da su oni i svi njihovi nasljednici obaju spolova priznati i ukrašeni naslovom plemstva.

Oni mogu nositi i uvijek se služiti naslovom plemstva, kao i svi njihovi potomci i nasljednici obaju spolova, već rođeni i oni koji će se još roditi.

Štoviše, oglašujemo to i dajemo na znanje snagom isprave: radi sjećanja i trajne čvrstoće odlučili smo da se naša nazočna povelja, potvrđena našim tajnim pečatom visećim, kojim se služimo kao kralj ugarski, blagohotno preda i dade istome Matiji Šatvaru iz rečene Svete Jelene Koruske, a po njemu također bratiću Šatvar i Mirku Salaiću i Mirku Gudiću, njegovim

rođacima i svim njihovim potomcima i nasljednicima obaju spolova već rođenima i koji će se još roditi.

Dano po rukama našega vjernoga nama dragoga Prečasnoga Stjepana Senniey de Kis Sennie, đurskog biskupa i trajnoga župana istoga mjesta, savjetnika i kancelara našeg Dvora za Ugarsku, u našem gradu Požunu dana šestoga mjeseca svibnja godine Gospodnje tisuću šesto tridesete, našega rimskoga kraljevanja jedanaeste godine, ugarskoga i drugih dvanaeste godine, češkoga pak trinaeste godine. Svjedoci su prečasnica i velečasnica u Kristu gospoda Oci Petar Pazmany, svećenik kardinal Svete Rimske Crkve, ostrogonski nadbiskup, Ivan Telegdi nadbiskup ujedinjenih crkvi Kaloče i Bača, Ivan Pyber, jegarski izabrani biskup, Franjo Ergelski, zagrebački biskup, Mirko Losy, varadinski izabrani biskup, rečeni Stjepan Senniey, đurski biskup, Stjepan Zenthandras, izabrani vesprinski biskup, Đuro Drašković, izabrani pečujski biskup, Pavao David, izabrani biskup u Vaču, spomenuti Ivan Telegdy administrator u Nitri, Grgur Nagifaluy izabrani srijemski biskup, Ivan Posgay izabrani bosanski biskup, Ivan luancy, izabrani kninski biskup, Đuro Duboczki izabrani čanadski biskup, župan Vinko Zucconi, rozonski biskup, fra Ivan Baptista Agatić, izabrani biskup Senjske i Modruške Crkve (biskupije), koji sretno upravljaju Božjim Crkvama.

Isto tako odlični i valemožni župan Nikola Ezerhasy de Galanta, latini našega ugarskog kraljevstva, župan Melkior Allaghy de Bekeny dvorski sudac, župan Sigismund Erdoedy de Moniorokerek, ban rečenih naših kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, župan Kristofor Banffy iz Donje Lendave nadstojnik nad podrumima, župan Pavao de Nadasd nadstojnik nad sobama, župan Nikola Zrinski, nadstojnik konjušara, Pavao Rakoszy, nadstojnik vratara, Toma Bošnjak, nadstojnik nad kuhinjom, Pavao Palfi de Erdoed, nadstojnik peharnika, Mirko Csobor de Csoborzenhimaly, nadstojnik naše kraljevske kurije i Stjepan Palfi rečeni Erdoed, požunski župan i drugi mnogi dostojanstvenici našega kraljevstva u županijama.

*Ferdinand Stjepan Senniey, đurski biskup
Lovro Ferencz*

Pripisano na poleđini:

Godine Gospodnje tisuću šestotridesete dana devetoga prosinca. Nazočna povelja grbovnica (armal) posvećenoga carskog i kraljevskog veličanstva u generalnoj skupštini gospode staleža i redova kraljevina Hrvatske,

Slavonije u slobodnom kraljevskom gradu Griču dana i godine, kao gore, izručena je i pokazana, a da nije nitko prigovorio.

Petar Znika magistar
protonotar kraljevine Slavonije

Transkripcija povelje Ferdinanda II od g. 1630. za obitelj Šatvar obavljena je prema izvorniku koji se nalazio u vlasti nekoga seljaka. Taj je seljak povelju poklonio ili prodao nekoj obitelji u Križevcima, a ova je navodno predala povelju Gradskom muzeju u Križevcima. Kako bilo da bilo, tekst se povelje evo sačuvan. Predlažemo da se prijepis povelje priloži fondu koji se pod imenom "Plemenita općina Sveta Helena Koruška" čuva u Arhivu Hrvatske u Zagrebu.

Rod Šatvar prema popisu stanovnika iz g. 1948. bio je u okolici Križevaca vrlo raširen i rasprostranjen. Evo tih sela s brojem kuća obitelji ili roda Šatvar: Barlabaševac 1, Bogačevo 1, Fajerovac 17, Kapela 1, Križevci 2, Miholec 1, Nemčevac 4, Pesek 1, Rovci 2, Seljanec 5, Sudovec 2, Sveti Petar Čvrstec 1, Vojakovački Osijek 1, Zaistovec 7. Obitelji Šatvar kao podstanari žive 1948. u ovim selima: Bočkovec, Dropkovec, Orehovec, Sela. U Križevcima i okolici bilo je 1948. svega 203 stanovnika roda Šatvar. Jedna obitelj Šatvar iz Fajerovca preselila se 1977. u Gornju Rijeku, a druga u Donju Rijeku.

Prema starijim popisima stanovnika zna se, da rod Šatvar živi u Barlabaševcu 1598, Fajerovcu 1646, Nemčevcu 1720 (ovoj je obitelji 1797. priznato plemstvo u Križevačkoj županiji, vidi E. Laszowski, Matica plemstva, Zagreb 1903, 81), Sudovec 1830.

Obitelj Salaj spominje se u Dropčevcu 1598, kasnije ovdje joj se gubi trag, a pojavljuje se u Valpovu.

Obitelj Gudić 1948. spominje se u ovim naseljima križevačkoga kraja: Dijankovec 2 kuće 19 stanovnika, Donja Međa 4 kuće, 7 stanovnika, Erdovec 8 kuća, 38 stanovnika, Gregurovec 4 stanovnika, Novakovići 1 kuća, 2 stanovnika, Podgajec 1 kuća, 5 stanovnika, Većeslavec 2 stanovnika.

Značajno je da danas nema u Sv. Jeleni Koruškoj obitelji Šatvar i Gudić. Ovdje je nekada djelovala plemenita općina. Bilo bi poželjno istražiti odnos između obitelji Šatvar i te plemenite općine, da li je obitelj Šatvar bila član te općine ili feudalna plemićka obitelj, bez društvene veze s općinom. Plemićka obitelj Adamović imala je svoj posjed i u Sv. Jeleni Koruškoj, pa bi bilo zanimljivo istražiti, da li postoji veza između posjednika Šatvara i Adamovića. U Arhivu Hrvatske postoje bogati fondovi za izučavanje povijesti križevačkoga kraja: Križevačka županija, Općina Sv. Jelena Koruška, Zbirka Bešenić, Grad Križevci, Pavlini Križevci, što sve može dobro pomoći za izučavanje povijesti obitelji-roda Šatvar.